

օրինակներն և դասերն ու նրա ողորդա-
կան մահուան յիշատակը փայլուն էջերով
կարձանագրվի մեր երկրի պատմութեան
մէջ: Չորրորդ անգամ ժողովրդից ընտրված
փարսական անձին, որ սահմանադրութեան
համեմատ արարատար է նախագահի ազատ
պաշտօնը ընդունել, վիճակվում է այդ տե-
ղը բռնել: Մեր խելացի օրէնքները նախա-
տեսել են ամենատարափելի պատահար-
ներ, և միջոցներ են դրած դրել, որ մարդ-
կային կեանքի անհաստատութիւնը չը կա-
րողանայ փնտսել կառավարութեան գործու-
ղութիւններին: Մարդիկ մեռնում են, բայց
մեր ազատ հիմնարկութիւնների սկզբունք-
ները յաւիտեան ապրում են: Մեր ժողո-
վրդական կառավարութեան հաստատու-
թեան համար ի՞նչ հարկաւոր է մի այլ
գործ և ազդու ապացոյց, քան թէ այն,
որ նախագահի մահուանից յետոյ նրա սահ-
մանադրական ժառանգը առնում է իր ձեռ-
քը իշխանութիւնը առանց խանգարելու
կարգապահութիւնը և հանգստութիւնը,
եթէ չը խօսենք այն ցաւի մասին, որ պատ-
ճառեց մեզ ամենքին այդ դժբաղդութիւնը:
Իմ յարգելի նախորդի բոլոր ազնիւ յատկու-
թիւնները, բոլոր միջոցները, որոնց նա գոր-
ծադրեց շարքերը արմատախիլ անելու,
հասարակական բարօրութիւնը բարձրացնե-
լու, ներքին հանգստութիւնը ապահովելու
և մեր բարեկամական յարաբերութիւնները
օտար պետութիւնների հետ հաստատելու
համար, կը գրոշմեն ժողովրդի սրտերում,
իսկ ինձ համար օրինակներ կը լինեն, ու-
րոնց ես կաշխատեմ երկրի համար օգուտ-
կար դարձնել: Մեր հայրենիքը բարօրու-
թիւն է փայլում: Մեր փինանսական քա-
ղաքականութիւնը օրէնքով որոշված է և
հաստատ հիմունքներ ունի: Աշխուշ գիտա-
բութիւններ չեն ապաստում մեր արտաքին
յարաբերութիւններին և մենք համարձակ
կարող ենք յուսալ, որ մեր ժողովրդի ազ-
նաւթիւնը, խելացիութիւնը և անտե-
սութիւնը կը պահպանեն երկրի այժմեան
խաղաղ և կանոնաւոր դարադարձումը: Մեր
երկրին վիճակված վշտից յետոյ մենք աւե-
րի էլ գնահատում ենք հանգստութիւնը:
Ուրեմն մենք չենք շտապի անհաստատ օ-
րէնդրական միջոցներ ընդունել և կօդրե-
սի փողաժամ գումարումը աւելորդ ենք
համարում: Մեր սահմանադրութիւնը պարզ
որոշել է կատարող և օրէնդրական իշխա-
նութիւնների իրաւունքները և նախագահը
գիտէ, որ խելացի կերպով պէտք է օգուտ
քաղէ այդ իրաւունքներից: Շատ լաւ հաս-
կանալով իմ մեծ պատասխանատւութիւնը,
ևս ընդունում եմ սահմանադրութիւնից
որոշած իմ պարտականութիւնը, յուսալով
Աստուծու օգնութեան և ամերիկական ժո-
ղովրդի խելքի, հայրենասիրութեան և բա-
րոյականութեան վրա:»

Այդ ծառը շատ լաւ ապահովութիւն
գործեց ամենքի վրա, իսկ մինիստր-նախա-
գահ Բլին սեղմեց Արտերի ձեռքը: Արտեր
հրաւիրեց բոլոր մինիստրներին մնալ իրանց
պաշտօններին մէջ և յետագոյց ամեն տե-
սակ քաղաքական խորհրդակցութիւնները
մինչև Գարիբիդի թաղումը: Նոր նախագա-
հի առաջին կարգադրութիւնը այն եղաւ,
որ Գարիբիդի թաղման օրը նա Նշանակեց
աղօթքի և ապաշխարութեան օր ամբողջ
կրկնի համար:

ՆԱԽԱԿ ԹԻՒՐԻՒՄՆԵՐ

Կ. Պոլս, 15 սեպտեմբեր

Չարմանալի քննութեան մը տէր է այս տեղի
հայ ժողովուրդը: Ինչպէս ինչպէս մասին, Աս-
տուծոյ զգայուն դարձած է, մէկ քանի աստիճան

ի վեր, այսինքն քանի հայկական հարցը երևան
եղած է, որ եթէ երկու օր անոք վրայ չը խօսվի
կը չլափի, կը յուսահատի, վիզը կը ծռէ և եթէ
չամաչէ պիտի լայ անգամ: Ընդհակառակը երբ
կիմանայ թէ իր խնդրի մասին մէկ դեպքան
խօսք ըրած է կամ մէկ գիր ուղղած է Բ. Կրան
կամ եւրօպական թերթ մը նպատակաւ, յո-
գուած մ'է գրեթե, շատով վեր կը թռչի, երե-
խայի նման ծափ կը դարձնէ, խնդակցութիւն կը
յայտնէ ընկերին, իրը թէ ալ ամեն քան որո-
շուէր, լինեցէր է և Հայաստանը վերակենդանու-
ցեր է բոլորովին:

Ընտել այսպէս ըլլալով, վասն զի անոր
պատճառներն դիւրաւ հասկանալի են, չափն որ
մենք քաղաքական կեանքին անփափ ենք դեռ
և երկրորդ՝ որ մեր թշուառութիւններն այնքան
անհանգուածելի են, որ մեր վիճակին զարմանք
կարելիութեանը վրա միշտ կը տարակուսենք:
Պէտք չէ սակայն մոռնալ որ Հայաստանի բարե-
նորոգումներն այն աստիճան անհրաժեշտ են,
այնքան անխուսափելի եղած են այլոց միջա-
մտութիւնը և այնքան պարագայներուն բերումը,
քը դայն պիտի իրացնեն, որ անհասկնալի մէկ
քան է այն խնդրին յաջողապէս չը լուծուիլը:
Հարցը ուրեմն մէկ օր յառաջ կամ մէկ օր վեր-
ջը կատարուելուն վրա է և այն ալ ամբողջ
Եւրօպայի արամագրութեան կախալը ըլլալով,
ոչ սատակ արմատութիւն պէտք է զգանք երբ
մեր անունը պահ մը չեն յիշեր և ոչ անմիջական
լուծում մը յայտ ընելով անտանձ ուրախութեան
ցոյցեր պէտք է տանք:

Մինչև հիմայ այս խնդրով ամենէն աւելի ըլ-
լաղողը կրնանք ըսել թէ Անգլիոյ դեսպանն է:
Բայց վստահութեամբ գիտենք որ հաւաքա-
կան բանակցութիւնները այսօր միայն կրնա-
սին Բ. Կրան հետ: Մինչև հիմայ եղածներն
պատրաստական խորհրդակցութիւններն միայն
կը համարուին երբեմն ընդհատուած, իսկ այսօր
սկսուած լուրջ բանակցութիւններն տեղական
հանգամանքէ գուրկ չեն կարող ըլլալ և ասոնք
պիտի եղակացնեն խնդիրը:

Բանակցութեանց բաւական ժամանակ տեսն
նայն իսկ Անգլիոյ դեսպանին կատարած է կերեայ,
վասն զի լուրջ Կիւֆրէն քիչ օր կայ առաջար-
կեց Բ. Կրան, որ 61-րդ յօդուածին արամագ-
րութիւնները ամբողջապէս ի գործ չը դրուած,
առ այժմ մի թուրք կամրաւը խրկեն լիազօր
իշխանութեամբ, որպէս զի երկու հայաբնակ
գաւառներն և խիստ ստիպողական բարեկար-
գութիւններն ընէ: Լուրջ Կիւֆրէն առաջարկեց
նաև որ այդ կամրաւը ընտրութիւն իրեն
թողուի:

Չենք յուսար թէ ազնիւ լուրջը այնքան միա-
միտ ըլլայ որ չը գիտենայ թէ ինչ օգուտ կա-
րելի է սպասել այսպիսի մէկ պաշտօնեայե-
թող անոր ընտրութիւնը ինչն ընէ չէ որ մէկ
միւս սիւլման պիտի ըլլայ այդ մարդը և ինչ
պէս վստահութիւն կարելի է ընել անոր երբ այս-
քան կամրաւներն դաշին արդէն և մէկ մէկ տե-
ղակալի խմբագրելով եւ դարձան: Եւ դարձաւ
այդ մարդը իր աչքին առաջը չէ որ պիտի ու-
նենայ Ապաօնի փաշայի օրինակը, որ Տիարպե-
թիլի կողմերը գնաց, փոքր ինչ արգարութեամբ
վարվեցաւ, մէկ քանի փութը պէտքը աքսորեց և
դատարանները կարգի դնել ուղեց: Ի՞նչ եղաւ
անոր ըրածներուն հետեանքը: Այն որ հարստա-
հարութիւնները աւելի ստատկացան այն կողմերը-
այն է որ քիւրդ պէյերը որ այստեղ բանտար-
կեալ էին, իրեն անմիջ արձակուեցան, իսկ
Ապլեթին փաշան այնքան պատիւ տառնալէն
վերջը այսօր վերջը դատարանին կուգին ևս:
Թարկել իրեն թէ անիրաւութիւնները գործա-
րը ըլլայ:

Այս կամրաւի առաջարկութիւնը սակայն
Բ. Կրան չէ ընդունած, բայց հաւանական է
որ պիտի ընդունի, ժամանակը ինչպէս Ներսէսը
առաջարկել է. մէկ երկրորդ հայ կամրաւը չը
դնեն անոր քով: Լուրջ Կիւֆրէնի այս գաղա-
փարը ամենուն ձայնող կը թուի, վասն զի ոչ
միայն հետեանքը դարձաւ ոչինչ պիտի ըլլայ,
այլ և անոր ի ցոյցս կատարած բարեկարգման
պէս բաները թիւրք կառավարութիւնը գահացու-
ցի: պիտի համարէ: Բ. Կրան միշտ վստաւած
ժամանակ չանէ է: Պէտք է որ դեսպան մը
անոր այդ միտումը դիւրացնէ:

Կը լսենք սակայն որ միւս դեսպանները հա-
մարձ չեն եղեր այդ առժամանակեայ կամրա-
րութեան գաղափարին և այսօր բանակցութեանց
սկսելով թոյլ չը պիտի տան Բ. Կրան որ և է

պատրաստաւ յապաղել 61-րդ յօդուածին ան-
թերի գործադրութիւնը:

Ե. Ս.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— «Times» լրագիրը հաղորդում է սեպտեմ-
բերի 29-ից, որ Ստրասբուրգը Ֆրանսիայի հետ
միացնելու երկու հարկաւորաւոր տարեկարծի
նախընթաց օրը, Ստրասբուրգ քաղաքի արձանի
վրա, որ գտնվում է Համաձայնութեան հրապա-
րակի վրա, դրեցին երկու անգին պատկեր:
Այդ պատկերից մէկը, սպիտակ և սև մարգա-
րիտներով հետեալ վերնագիրն ունի: «Էլզաս-
Լոտարինգիան փարիզի ընկերութիւնները Ստրա-
սբուրգ քաղաքին, 1881 թ.ի սեպտեմբերի 28-ին»:
Միւս պատկը, ծաղիկներից չինված այս վերնա-
գիրն է կրում: «Էլզաս-Լոտարինգիան ամառային»:
— «Times» լրագիրն փարիզից հեռագրում են,
սեպտեմբերի 27-ից, որ, ինչպէս լսվում է, պա-
պը թոյլ տուեց Ֆրանսիայի մէջ արդիւնավոր կը-
նական օրդէնների անդամներին հազնել աշխարհա-
կան հոգեւորականութեան շորը և մինչև անգամ
աշխարհական շորը և լիազօրութիւն տուեց Ֆրան-
սիական եպիսկոպոսներին նշանակել նրանց
միտակեր քահանաները: Եթէ այդ լուրը ուղիղ է,
ուրեմն դա ապացուցանում է, որ պապը հաշտ-
վել է կրօնական օրդէնները քննելու մտքի հետ:
Ֆրանսիայում և անյուստի և համարում վերա-
կանչեցնել նրանց:

— Լրագիրները հաղորդում են, որ Գերմանիայում
գետնի տակ հեռագրական թելի անցկացնելը վեր-
ջացած է: Այդ թելը կազմում է միմեանց հետ 221
քաղաք և տարածվում է Կիսնիցքից մինչև
Ստրասբուրգ, Բրեւսլավից մինչև Լոնդոն և Տորինոյ
մինչև Սաֆելն: Հեռագրական բոլոր թելը անց-
կացնելու համար 58 ամիսներ հարկաւորվեցան
և այդ բոլորը կառավարութեանը 30,200,000
մարկ նստեց:

— Կիսպաշտօնական «Fremdenblatt» լրագիրը
պատահականաւ «Italie» լրագրի մէկ յօդուածին,
որի մէջ ասվում է եղել, թէ պապը արամագրի
է իր աթոռը Հռոմից վերջնաւ տեղափոխել,
ասում է հետեալը: «Յուզով ենք, որ Լեոն
XIII-ը ծանր մտածելուց յետոյ, կը վճռի
Հռոմում մնալ իսկ եթէ նա անպատճառ մտա-
ղիր է վատիկանը թողնել, այն ժամանակ մենք
խորհուրդ կը տանք շատ չը հաւատալ Աստ-
րիայում իրան սպասելի համակրանքին: Տիւրք է,
որ մենք սուրբ հօրը կը հիւրասիրենք, բայց
կայսրութեան քաղաքական շահերը չեն թոյլ
տալ մեզ սուրբ աթոռի պահանջները այն ետեմ-
քով պաշտպանել, որը պահանջում են Լեոն
XIII-ը և նրա խորհրդատուները»:

— Իրանցիայի կաթոլիկ եպիսկոպոսների ժո-
ղովրդ, որ սեպտեմբերի 28-ին կայացաւ Գուր-
լիում, կայացրեց հետեալ վճիռները, որոնց
մէջ խորհուրդ է արվում ֆերմէներին օգուտ
քաղել կալուածական նոր օրէնքի վճիռներից
զաղտնի ընկերութիւններին չը մասնակցել:
Վերջը եպիսկոպոսները այն միտքն են յայտ-
նում, որ կառավարութիւնը շատ խելացի կեր-
պով վարված կը լինի, եթէ ազատ քաղաքա-
կան բանտարկվածներին:

— «Բէյութի ընկերութեանը», սեպտեմբերի 26-
ից Բարցէլոնայից հաղորդում են, որ այդ օրը
այնտեղ բանտարկվեցան սոցիալականների կօդրե-
սի նախագահը և քարտուղարը, որոնք, նախընթաց
օրը կայացած կօդրէսի նստին ցուցումներ
արին, որոնց մէջ քաջաւերում էին նիճիլտանե-
րի գործերը:

— «Daily News» լրագրի վաշինգտոնի թղթակ-
ցի խօսքերով Գիտո յոյս ունի արգարտեալ այն
հիման վրա, որ իր թէ չէ կարելի ապացուցա-
նել, թէ ինչն չարամտութեամբ է սպանել նախա-
գահ Գարիբիդին:

ՄԵՇԱԿԻ ՀԵՌԱԿԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԳԱՍԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԵՐ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 25 սեպտեմբերի «Пра-
вит. Вѣст.» լրագիրը հաղորդում է, որ ֆի-
նանսների մինիստրի տանը պետական կաշե-
րի և փինանսների մինիստրների ներկայու-
թեամբ զեմստվոնների էկսպերտների խոր-

հաղորդ քաղցեց ներքին գործերի մինիստրի
Ճառով, որի սկզբում մինիստրը ասաց, թէ
Կայսրի ցանկութեան համեմատ ներկայ տար-
վայ ընթացքում այս երկրորդ անգամ հրա-
ւիրվում են զեմստվոններից տեղեակ անձինք,
որպէս զի երկրի կենսական հարցերը չը
վճարեն առանց մասնակցութեան տեղական
գործիչների, որոնք լաւ ծանօթ են գործե-
րի իսկական դրութեան հետ: Այնուհետեւ
երկու հարցերի նշանակութեան վրա մատ-
նացոյց անելով, մինիստրը ասաց, Չեզանից
նրանք, որոնք առաջին անգամ չեն հրա-
ւիրված, ամենից լաւ կը մեկնեն, որ զուք
հարկաւորութիւն չունէր դժուարանալ ձեր
կարծիքները կատարելաւ ազատութեամբ
արտայայտելու համար: Այնուհետեւ պա-
րապմունքների կարգը ցոյց տալուց յետոյ
մինիստրը ասաց, Չեր աշխատանքների վեր-
ջանալուց յետոյ մինիստրների ընդհանուր
նիստ կը նշանակվի և ես կը հաղորդեմ
ձեզ մեր հայեացքը, թէ ձեր առաջարկու-
թիւններից որոնք են յարմար և որոնք են
անյարմար և այնուհետեւ մենք նորից միա-
սին կը քննենք հարցը և մեր եզրակացու-
թիւնը կը ներկայացնենք Պետական խոր-
հուրդին և թագաւորին: Թող մեր աշխա-
տանքները ծառայեն մեր թանգալին: Առ-
ստատան օգտին Պետական կաշեքերի և ֆի-
նանսների մինիստրների Ճառերից յետոյ մի-
նիստները հեռացան: Էկսպերտների ժողովը
իր ամենաաւագ անգամ Գորգէնիֆոյ նախա-
գահութեամբ վճռեց երկու հարցերն էլ
էական կողմից բոլոր անդամների մասնակցու-
թեամբ քննել: Ժողովը նախագահ ընտրեց
իշխան Ա. Ա. Ելերաւովին, իսկ նրան
օգնական Ն. Ա. Վազանովին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 27 սեպտեմբերի: Էկս-
պերտների խորհրդի սեպտեմբերի 24-ի,
25-ի և 26-ի նիստերի ընթացքում միայն
երկու հարցեր են վճարված. խմիչքների
հասարակական հիմնարկութիւնների կազ-
մակերպութիւնը և նրանց թելի սահմանա-
փակումը: Երկու հարցերն էլ դրականապէս
են վճարված: «Новое Время» լրագիրը հա-
ղորդում է, Այսօր ուղեւորվում է Վարշա-
վա օրեր-պրօկուրօր Պարզանցեցի, այսօր
սպասում են դեսպան Սրգովին:

ՐԻԲԻՆՍԿ, 26 սեպտեմբերի: Այսօր քաղ-
վեցաւ նաւահանգիստը:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 26 սեպտեմբերի: «По-
рядок» լրագիրը հաղորդում է, «Կարմիր
Խաչի» ընկերութիւնը մտադիր է հրաժար-
վել օգնութիւն հասցնելուց հասարակական
դժբաղդութիւնների ժամանակ: «Правит.
Вѣст.» լրագիրը հաղորդում է, Բարձ-
րագոյն հրամայված է, պետական բանկի
5% նոր տոմսակներ հրատարակել: Սկզբնա-
կան դրամադրութիւն 100 միլիոն ռուբլ է:
Այդ տոմսակները պետական բանկի 5% ա-
ռաջին չըջանի տոմսակների իրաւունքները
և արտօնութիւնները կունենան: Սեպտեմ-
բերի 28-ից պետական բանկի մէջ, նրա
գրասենյակներում և բաժնիներում կը սկսվի
ստորագրութիւն. 100 ռուբլու տոմսակին
92 ռ. 25 կ. պէտք է տրվի: Կարելի է
ստանալ 100 ռ., 500 ռ., 1000 ռ. և 5000
ռուբլու տոմսակներ: Վճարումը կը կատար-
վի եօթ անգամ, վերջին անգամը եկող
տարվայ ապրիլին կը լինի: Սեպտեմբերի
15-ին տուած հրամանի համեմատ Թիֆլի-
սի գլխաւորական գլխաւորայի մէջ 225-ի
տեղ պէտք է 275 գիշերօթիկներ պահել:
Սեպտեմբերի 23-ին տուած հրամանով գըն-
դապետ Կուլերգին շնորհված է Վալդի-
միր շքանշանը երրորդ կարգի:

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՐԳՈՐ ԱՐՇԸՐՈՒՆԻ